

5. Фельдштейн Д. И. Психология взросления: структурно-содержательные характеристики процесса развития личности: Избранные труды / Д. И. Фельдштейн. – 2-е изд. – М. : Московский психолого-социальный институт Флинта, 2004. – 872 с.
6. Чистякова С. Н. Проблема самоопределения старшеклассников при выборе профиля обучения / С. Н. Чистякова // Педагогика. – 2005. – № 1. – С. 19-27.
7. Юдин Э. Системный подход и принцип деятельности / Э. Юдин. – М. : Политиздат, 1978. – 185 с.

Аннотация. *Омельченко М. И. Формирование социально-моральной готовности курсантов к профессиональной деятельности. В статье автор анализирует проблему формирования готовности к профессиональной деятельности, раскрывает особенности становления личности в юношеском возрасте и специфику формирования готовности курсантов в ВУЗ МЧС Украины.*

Ключевые слова: *готовность, профессиональная готовность, готовность к профессиональной деятельности, профессиональная подготовка, экстремальные виды деятельности.*

Summary. *Omel'chenko M. I. Formation of Military School Student's Social and Moral Readiness to Professional Activity. The problem of formation profession's activity readiness is analyzed in the article; peculiarities of youth personality development are distinguished in the issue and specification of readiness' formation of graduate students' at Ministry of Emergency Situations High Schools are describe by the author.*

Key words: *readiness, professional readiness, readiness to professional activity, professional preparing, emergency activity.*

УДК 378

С. О. Семеріков, М. П. Іщенко,
С. О. Швидка

РЕГІОНАЛЬНИЙ ІННОВАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТСЬКИЙ КОМПЛЕКС В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ НЕПЕРЕРВНОЮ ФУНДАМЕНТАЛЬНОЮ ОСВІТОЮ

У статті розглянуто теоретичні основи та досвід створення і управління інноваційним університетським навчальним комплексом у Дніпропетровській області.

Ключові слова: *інноваційний університетський навчальний комплекс, управління освітою, фундаменталізація професійної освіти.*

Освіта – це стратегічний ресурс соціально-економічного і культурного розвитку суспільства, поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені.

Доцільність дослідження проблеми управління неперервною освітою в Україні зумовлена також необхідністю пошуків, розробки й впровадження ефективної системи управління, яка має забезпечити освітню галузь оптимальними умовами функціонування, створити системний механізм її саморегуляції на загальнонаціональному, регіональному, місцевому рівнях, у ВНЗ і наукових установах.

Проблеми теорії і практики державного управління та його зв'язку з державною політикою знайшли відображення в роботах таких українських і російських дослідників, як Г. В. Атаманчук, В. Д. Бабкін, В. Д. Бакуменко, В. М. Бебик, А. О. Білоус, М. Ф. Головатий, А. А. Дегтярьов, В. В. Киричук, В. М. Князев, В. Я. Малиновський, П. І. Надолішній, Н. Р. Нижник, В. М. Олуйко, В. А. Ребкало, В. А. Скуратівський, В. В. Тертичка, В. В. Цветков та інших. Розробка базового поняття "державне управління" в дослідженнях І. Грицяка, Б. Гурне, Г. Райта, М. Вудкока,

Д. Френсіса, Д. Вільямса, М. Грена дозволила визначити деякі його фундаментальні характеристики, виявити змістовні й функціональні особливості державної політики та з'ясувати просторово-часовий контекст його організаційно-управлінського впливу.

Проблемами неперервної освіти опікуються такі вчені як С. Архангельський, А. Владиславлев, В. Зінченко, В. Кремень, Ю. Кулюткін, А. Новіков, В. Онушкін та інші.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних основ та розкриття досвіду створення і управління інноваційним університетським навчальним комплексом у Дніпропетровській області.

«Методичні рекомендації щодо розроблення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого та регіонального рівня», затверджені наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, Міністерства промислової політики України, Міністерства фінансів України та Національної академії наук України від 9 липня 2003 р. № 442/279/180/298/449 [1], визначають наступні принципи розроблення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого та регіонального рівня:

– *цілісності та взаємної узгодженості*, що передбачає формування середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого та регіонального рівнів, узгоджених зі стратегічними та середньостроковими пріоритетними напрямами інноваційної діяльності загальнодержавного рівня, а також узгоджених між собою;

– *випереджаючого розвитку*, що означає розроблення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого та регіонального рівнів на основі аналізу і прогнозування можливостей та перспектив розвитку галузі та регіону з використанням науково-обґрунтованих підходів, а також з врахуванням перспективних потреб економіки і соціальної сфери на основі середньострокових прогнозів економічного і соціального розвитку;

– *відповідності*, що полягає у розробленні та формуванні такої системи пріоритетів, яка б відповідала конкретним умовам технологічної реструктуризації галузевих (регіональних) виробництв та можливостям ресурсного забезпечення реалізації пріоритетних напрямів. Останнє включає фінансово-економічні, інтелектуальні, матеріально-технічні ресурси;

– *гласності*, що полягає у забезпеченні обговорення на галузевому та регіональному рівнях відповідних середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, а затверджені середньострокові пріоритетні напрями інноваційної діяльності галузевого та регіонального рівнів мають бути доведені до суб'єктів інноваційної діяльності у галузі та в регіоні як орієнтири для розроблення ними власних планів, програм, та проектів.

У відповідності до вказаних рекомендацій, інноваційні процеси, що роблять вищу освіту фундаментом виробництва, зміни в характері й у змісті виробничої діяльності, підвищення ролі особистості в сучасному виробництві, швидка інфляція науково-технічних здобутків, підвищення конкурентоздатності на ринку праці викликали до життя нову форму навчально-наукового виробничого комплексу: *інноваційний університетський навчальний комплекс*.

Один з найбільш відомих регіональних інноваційних університетських комплексів – Криворізький навчально-науковий виробничий комплекс Національної металургійної академії України, створений у 2004 р. До складу комплексу входять середні загальноосвітні заклади (зокрема, Криворізький металургійний ліцей, Саксаганський природничо-науковий ліцей, Криворізький колегіум №81), професійно-технічні училища, технікуми (коксохімічний, металургійний, гірничої електромеханіки), Криворізький металургійний факультет Національної металургійної

академії України та Криворізький факультет Державного інституту підготовки та перепідготовки кадрів у промисловості (всього 16 навчальних закладів).

В дослідженні Н. Ю. Горбунової [2] визначено принципи побудови, структуру й основні напрями діяльності університетських комплексів як фактора розвитку регіональної системи безперервної технічної освіти.

Принципами побудови регіонального університетського комплексу є:

- 1) створення відкритого професійного середовища, в якому кожна людина може реалізувати свої здібності, потреби й можливості;
- 2) забезпечення багатоступеневої професійної освіти;
- 3) обґрунтований розподіл функцій між навчальними закладами, підприємствами й організаціями, що входять до університетського комплексу;
- 4) створення служб супроводу процесу безперервної професійної освіти (адаптаційних, діагностичних, науково-дослідних, психологічних, методичних центрів).

Як елементи до університетського комплексу входять: доуніверситетська підготовка, безперервна багаторівнева підготовка, філії, цільова підготовка фахівців, міжрегіональний інститут підготовки кадрів [2, с. 9].

Узагальнена схема комплексу показана на рис. 1.

Університетські навчальні комплекси надають можливість не тільки чітко й продуктивно координувати діяльність навчальних закладів, що входять до комплексу, незалежно від їхнього підпорядкування, а й сприяють досягненню нової якості освіти, забезпечуючи наближення загальноосвітніх і освітньо-професійних програм до потреб особистості, суспільства, регіону.

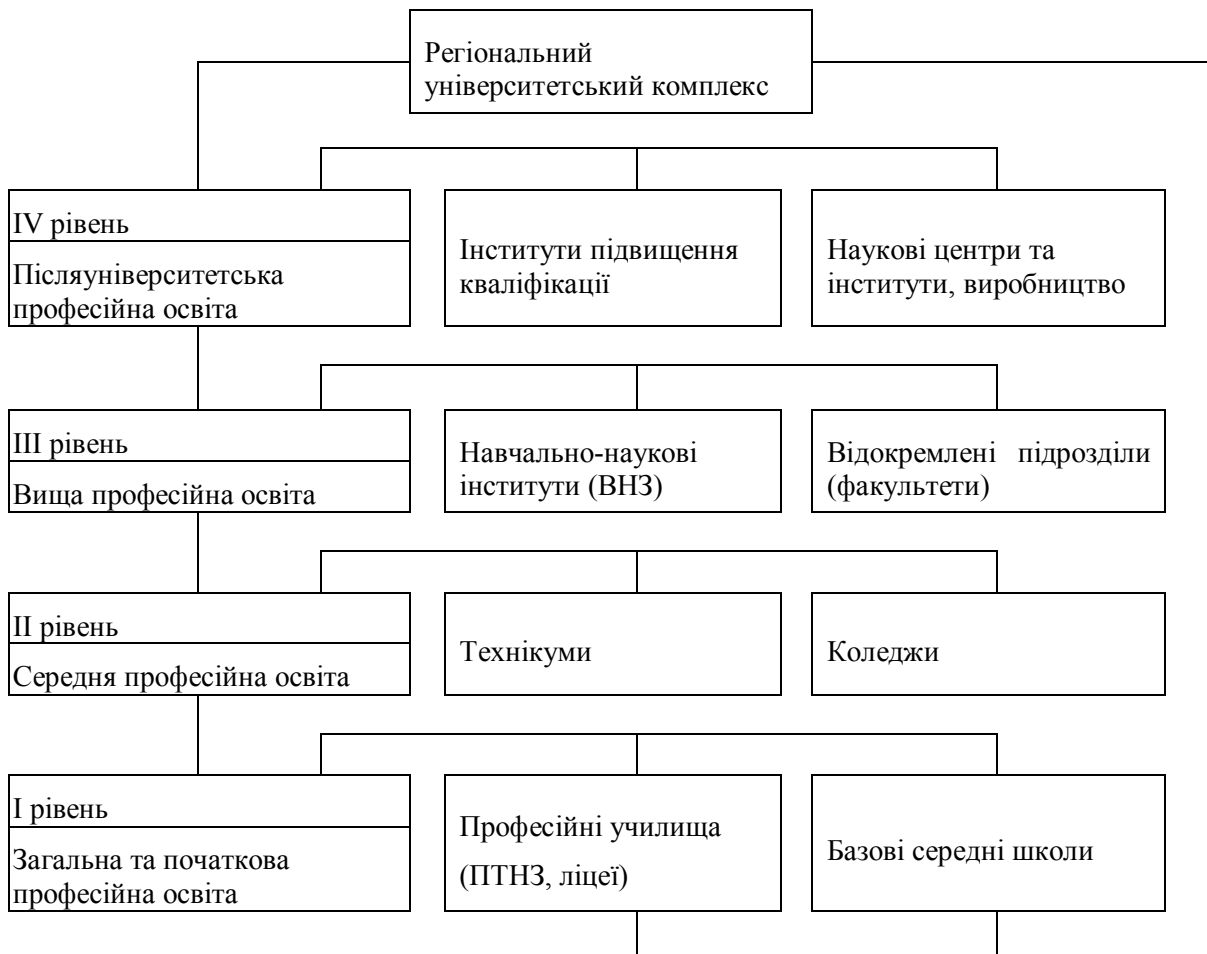

Рис. 1. Схема регіонального університетського комплексу

Спроби створення безперервної системи професійної освіти в Кривому Розі були неодноразові: так, у 1995 р. було створено комплекс у складі Криворізького державного педагогічного інституту, Криворізького обласного ліцею-інтернату для сільської молоді, Довгинцівської педагогічної гімназії № 24, Жовтоводського та Нікопольського педагогічних училищ. Аналіз роботи комплексу показав, що, незважаючи на те, що на початковому етапі система неперервної освіти задовольняла потреби особистості й регіону, згодом від неї довелося відмовитися, тому що ця система була спрямована на підготовку «вузьких» фахівців (вчителів для сільських шкіл). Такий підхід не враховував розвиток, становлення й соціалізацію особистості в швидкозмінній кон'юнктурі ринку. Інакше кажучи, випускники цієї системи не могли мобільно реагувати на вимоги ринку й перекваліфікуватися відповідно до його запитів. Як показав аналіз навчальних планів та програм, у базових навчальних закладах простежувався ухил у бік спеціалізації при відсутності широкої фундаментальної й загальнонаукової підготовки.

Наступною спробою створення безперервної системи професійної освіти стало введення багаторівневої системи – Криворізька вища металургійна школа (1998 р.). Однак перехід до ринкових відносин вимагав прискореної соціальної й психологічної адаптації людини до нових умов, її професійної мобільності. Проблему ускладнювало те, що в середній школі не виявлялися схильності учнів до тих або інших видів діяльності. Як правило, випускники шкіл вступали до ВНЗ, не дуже добре орієнтуючись в обраній ними майбутній спеціальності. Система й методика навчання у ВНЗ істотно відрізнялася від звичної, шкільної системи. Крім того, великі навантаження ускладнювали адаптаційний процес. Найчастіше, під час навчання студенту приходило розуміння того, що спеціальність, на якій він навчається, «не його», і людині доводилося або припинити навчання, або починати навчання на іншій спеціальності «з нуля», тому що навчання було вузькоспеціальним (електромеханіка, коксохімічна технологія). Після закінчення вищого навчального закладу атестація випускника проводилася лише в рамках вузької професійної спеціалізації.

Таким чином, перераховані вище форми підготовки фахівців вищої кваліфікації не відповідали принципам неперервної освіти, а саме:

а) інтеграції освіти, науки й виробництва як єдиної комплексної системи здобування й використання нових наукових знань і технологій в освіті, економіці й соціальній сфері;

б) створення єдиного інформаційного середовища для освітньої, наукової та інноваційної діяльності;

в) створення єдиної системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації фахівців для організацій різних форм власності й видів діяльності.

Для створення дієвої системи неперервної освіти в рамках університетського комплексу у 2001 р. свої зусилля об'єднали провідні фахівці Криворізького державного педагогічного університету та Криворізького металургійного факультету Національної металургійної академії України. Ґрунтуючись на концепції фундаменталізації навчання, були створені нові професійно-орієнтовані програми, що надавало можливість здобути фундаментальну політехнічну освіту за широким спектром спеціалізацій (механізація виробництва, автоматизований електропривод, економіка підприємства, металургійне виробництво, гнучкі комп'ютеризовані комплекси та робототехніка, коксохімічне виробництво та інші).

Включення всіх рівнів освіти до університетського комплексу підвищило рівень професійної орієнтації школярів; забезпечило навчання на основі погоджених навчальних

планів і однакових вимог до оцінювання якості знань на всіх етапах навчання; підвищило рівень мотивації при вступі до ВНЗ; надало можливість готувати «свого» абітурієнта; забезпечило перехід учнів з одного рівня навчання на інший у рамках єдиної системи; надало студентам можливість швидше адаптуватися до навчання у вищій школі; дозволило ліквідувати дублювання змісту освітніх програм; скоротило терміни навчання у ВНЗ випускників ліцеїв і коледжів; забезпечило ранню соціалізацію особистості.

Щорічним підсумком науково-педагогічного пошуку є міжнародні конференції «Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі» (Кривий Ріг, квітень-травень), «Стратегія якості в промисловості та освіті» (Варна, травень-червень), «Проблеми підготовки та перепідготовки фахівців у сфері інформаційних технологій» (Севастополь, вересень). Найдавніша з них – «Теорія та методика навчання фундаментальних дисциплін у вищій школі» – у 2011 році буде проведена удев'яте.

Саме орієнтація на фундаменталізацію навчання зумовила успішність роботи Криворізького навчально-наукового комплексу Національної металургійної академії України, метою якого є:

- підготовка фахівця широкого профілю й високої кваліфікації, здатного творчо вирішувати поставлені завдання, безупинно розвиватися, швидко адаптуватися до мінливих умов життя;

- організація підготовки фахівців як творчого процесу на основі принципу єдності навчання, науки та виробництва;

- виховання молодого фахівця як всебічно розвиненої, активної самодіяльної особистості, здатної оцінювати потреби й освоювати норми поведінки й систему цінностей соціуму;

- безперервність освіти та комплексний підхід до організації освітнього процесу.

В ході роботи комплексу було виявлено новий перспективний напрям дослідження – *фундаменталізація середньої професійної освіти*, об'єктивна потреба у розробці якого обумовлена динамічними змінами у техніці, пов'язаними зі збільшенням наукоємності виробничих процесів і систем управління, що приводить до подальшого ускладнення знарядь праці й професійної діяльності.

На думку Ю.В. Триуса, «для України найбільш раціональним є зосередження основних фінансових, матеріальних, людських ресурсів на розвитку високих технологій та конкурентоспроможного наукоємного виробництва» [3, с.90], тому в цих умовах незмірно зростає роль фундаментальних знань і вмінь, що надають можливість фахівцеві швидко переучуватися і якісно освоювати нові виробничі й технологічні процеси. Отже, фундаменталізація професійної освіти стає неодмінною та провідною умовою підготовки майбутніх фахівців: саме на її основі найбільш ефективно можуть бути сформовані такі якості працівника сучасного виробництва, як широта професійного кругозору в поєднанні з його глибиною, професійна адаптація й мобільність, здатність до постійного саморозвитку й самоосвіти, здатність до гнучкого мислення й т.ін. [4]

Висновки і перспективи подальших досліджень. Фундаменталізація змісту професійної освіти трактується як виділення інваріантних структурних одиниць змісту: основних компетентностей, оволодіння якими надає фахівцеві можливість бути професійно й академічно мобільним.

Підготовка фахівця технічного профілю в середньому спеціальному навчальному закладі (ПТНЗ, коледжі тощо) ґрунтується на циклах загальноосвітніх, загальнопрофесійних та спеціальних дисциплін. Загальнопрофесійні дисципліни, спираючись на загальнонаукові, є основою для прикладних і, у поєднанні з останніми, є основою професійних компетентностей фахівця з вирішення виробничих завдань.

1. Методичні рекомендації щодо розроблення середньострокових пріоритетних напрямів інноваційної діяльності галузевого та регіонального рівня [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України. – К., 2003. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/science/innovation/topic/cmn_rec/MON_442_279-180.doc
2. Горбунова Н. Ю. Университетский комплекс как фактор развития региональной системы непрерывного технического образования : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : 13.00.01 – общая педагогика, история педагогики и образования / Н. Ю. Горбунова; Бурятский гос. ун-т. – Улан-Удэ, 2006. – 25 с.
3. Триус Ю. В. Комп'ютерно-орієнтовані методичні системи навчання математичних дисциплін у вищих навчальних закладах: дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02 – теорія і методика навчання інформатики / Ю. В. Триус; Черкаський нац. ун-т ім. Б. Хмельницького. – Черкаси, 2005. – 649 с.
4. Соколова Э. Р. Фундаментализация содержания дисциплины «Инженерная графика» в ССУЗ машиностроительного профиля: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : 13.00.02 – теория и методика обучения и воспитания (общетехнические и специальные дисциплины в средних специальных учебных заведениях) / Э. Р. Соколова; Ин-т педагогики и психологии проф. образования РАО. – Казань, 2007. – 22 с.

Аннотация. С. А. Семериков, Н. П. Ищенко, Т. М. Десятов, Ю. В. Андрияко. *Региональный инновационный университетский комплекс в системе управления непрерывным фундаментальным образованием. В статье рассмотрены теоретические основы и опыт создания и управления инновационным университетским учебным комплексом в Днепропетровской области.*

Ключевые слова: инновационный университетский учебный комплекс, управление образованием, фундаментализация профессионального образования.

Summary. S. A. Semerikov, N.P.Ishchenko, T.N.Desyatov, U.V.Andriyako. *Regional innovation university complex in the management of continuous fundamental education. The article considers the theoretical foundations and experience of creating and managing innovative university educational complex in Dnipropetrovsk region.*

Key words: innovation campus educational complex, management education, fundamentalization of professional education.

УДК 37.03.42.

М. М. Скиба

ПИТАННЯ МЕДІА-ГРАМОТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

У статті розглядається сутність поняття «медіа-освіта», «медіа-грамотність», складові медіа-грамотності та особливості медіа-грамотності соціальних педагогів.

Ключові слова: медіа-освіта, медіа-грамотність, компоненти медіа-грамотності, професійна підготовка соціальних педагогів.

У сучасному суспільстві через засоби масової комунікації відбувається процес засвоєння цінностей та моделей поведінки, що домінують в конкретному соціумі. Зв'язки між молоддю і медіа-системою дуже суперечливі. З одного боку, молодь має широкі можливості для саморозвитку та самореалізації на основі сучасних інформаційних технологій, з іншого – конкурентне середовище медіа створюють умови для проникнення антигуманних, аморальних відео-, теле-, радіопрограм.

Залучення особистості до медіа-освіти шляхом формування медіа-грамотності набувають особливого значення у студентському віці, в контексті підготовки молоді до взаємодії зі складним інформаційним світом. Ці процеси важливі для професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів, оскільки саме соціальний педагог тісно співпрацює з молоддю в ході здійснення соціально-педагогічної діяльності. Від рівня